

paleis was het veelbelovende begin van den eeuwigen volkenvrede, machtige schepping van den mensch!...

En terwijl de menschheid in Christelijke Europa nog voortleefde in haar weergalooze zelfoverschatting, werkten geheime machten aan den ondergang der Europeesche volken. **Kapitalisme**, winsthonger en machtsbegeerte, **Nationalisme**, zelfhandhavingsdrift en volkentrots, **Militairisme**, slavernij en afriending tot moord, spanden samen om de menschheid te gronde te richten. Maar het verschrikkelijkste van dit alles was de ontrouw der Christelijke Kerk. Ontrouw betoonde zij aan haar boven-nationale roeping: de Hoedster te zijn van Broederschap en Vrede en liever het aardsche vaderland af te vallen, dan de Zaak van Christus te verdraden.

Dit alles werd weldra, toen de reusachtige worstelstrijd der volken zich begon door te zetten, de groote, smartelijke ontdekking die wij en velen met ons in die donkere dagen deden. Opgevekt door de roepstem van Hilbrandt Boschma, die de Kerk van Christus in Nederland tot bezinning riep, begon het besef, dat Oorlog en Christendom onverzoenlijk zijn, door te dringen tot steeds meerderen.

* *

Augustus 1924. De oud-minister van oorlog dankt God in een godsdienst-oefening in de Nederlandsch Hervormde Kerk te Rotterdam, gehouden ter herdenking van de mobilisatie van het Nederlandsche leger, dat ons leger zoo paraat was en den oorlog had afgewend!

Dit in onze oogen godslasterlijk samen koppelen van Gods Heiligen Naam met het beestachtig, zedeloos en beneden-heidensehe militaire bedrijf, was voor ondergeteekende aanleiding om zijn Open Brief „aan alle predikanten, pastoors en rabbi's die in den Naam van Jezus Christus het militarisme verdedigen en zijne geweldsmiddelen zegenen” het licht te doen zien en werd tevens het sein tot de oprichting van de „Groep van Godsdienstige Voorgangers (en gemeenteleden) tegen oorlog en oorlogstoerusting” in October 1924, die weldra in 1925 onder den naam „Kerk en Vrede” naar voren kwam.

Met groote vreugde zagen wij vele tientallen, weldra enkele honderdtallen van voorgangers uit verschillende kerken tot ons komen om in Nederland te midden van de Christelijke Gemeente te getuigen vóór Christus' Rijk en dús tegen oorlog en oorlogstoerusting. Waren de gemeenteleden even actief, onze Vereeniging zou haar leden bij tienduizenden tellen.

* *

Augustus 1934...

Bijna tien jaren heeft „Kerk en Vrede” onder de beproefde leiding van onzen geliefden voorzitter, Professor Heering, onverzwakt getuigd van de roeping der Christelijke Gemeente om elken band die haar bindt aan het oorlogsgebruik van onze samenleving te verbreken. Duidelijk hebben wij het ook

uitgesproken tegenover onze Regeering, dat zij, hoe gaarne wij haar ook willen geven wat haar toekomst, **op ons niet meer behoefte te rekenen** als zij onze steun vraagt voor leger, mobilisatie of oorlogvoering.

Wij, leden van „Kerk en Vrede” zijn er ons meer dan ooit van bewust, dat in een wereld, die tengevolge van de aanbidding van en het geloof in het geweld zienderoogen naar den afgrond gaat, de eenige redding nog komen kan: niet van een gewelddadige revolutie die een nieuw militarisme schept, doch van een radicale **bekeering der Christenheid**, een zich volkomen los maken van iedere regeering, die haar volk bewapent en ten oorlog voert tegen andere volken. Christenen die op dezen naam nog prijs stellen, doen daar niet meer aan mee. Predikanten, die zich hun verantwoordelijkheid in dezen tijd bewust zijn, weigeren de geestelijke gangmakers van het militarisme en de versterkers van het „moreel van den troep” te zijn, hetzij in vredestijd, hetzij in oorlogstijd.

*

In vast vertrouwen op Hem, die ons riep, wekken wij ook anderen op zich bij ons aan te sluiten en in de Kerk te getuigen tegen de heidensehe overblijfsels, die in ons nationale leven nog steeds belemmerend werken voor de doorwerking van het Evangelie des Vredes en .... steeds meerderen afstooten van een Christendom, dat gemeene zaak maakt met de afgoden dezer wereld.

Wat de toekomst ons brengen zal weten wij niet, ofschoon de teekenen der tijden duidelijke taal spreken. Dat wij ons voorbereiden op de dingen die komen kunnen en wij persoonlijk en gemeenschappelijk afstaan van alle ongerechtigheid omdat wij den naam van Christus liefhebben.

Medechristenen van alle kerken en richtingen, schaaft U om den Heer der Gemeente en weigert den dienst „in 't bloedig heir van koning of keizer!”.

J. B. TH. HUGENHOLTZ.

1914.

'n Jonge Duitscher getuigt, in 1919, aan schrijver H. Hesse: „Ik ben radeeloos; wat moet ik nog gelooven; is er wel 'n God?”.... Hesse antwoordde: „Vriend, niet gewanhoopt, 't kon veel erger; alles komt wel goed! Vijf jaar terug wist je stellig, dat het leven zin heeft, dat er 'n God bestaat; wist je, wat je te doen hebt! Maar... je bent door den oorlog opgezogen, hebt den nationalen god van oorlogsverheerlijkers moeten dienen, zijt gaan voelen dat zoo'n beesterijen toch niet door God kunnen worden gewild! Dat liefde preeken, maar aan haat doen — de menschheid zeggen te dienen, en intuschen op commando van de overheid alles uitmoorden, toch 'n leugen wezen MOET. Vriend, vergeet de oorlogsverdwazing en de oorlogsmisdaad, dien weer den God van vroeger, op de manier van vóór '14!”

PATER HENRICUS
in „Christus Koning”.

Hoofdbestuur der Vereeniging „Kerk en Vrede”

Prof. Dr. G. J. Heering, voorzitter, Leiden.
Ds. J. B. Th. Hugenholtz, secr.-penn., Ammerstol.
Ds. J. J. Buskes Jr., Amsterdam.
A. Elffers Azn., Bentveld, Haarlem.
Ds. J. R. Immink, Utrecht.
Mr. P. J. de Kanter, Den Haag.
Dr. J. Riemens, Leiden.
Ds. J. J. Stam, Rotterdam.
Ds. A. J. Wartena, Zevenaar.

Redactie

Ds. J. J. Buskes Jr., Hoofdredacteur.
Ds. J. B. Th. Hugenholtz.

Adres der redactie :

Ds. J. J. Buskes Jr., Lomanstraat 95, Amsterdam (Z.). Telef. 20715.

Administratie en Secretariaat

Ds. J. B. Th. Hugenholtz, Ammerstol. Tel. § 5, Giro 149605.

Lidmaatschap, Abonnementen, Losse nummers.

Lid kunnen worden zij, die ten minste 18 jaar oud zijn en instemmen met beginsel en doel der Vereeniging. Leden der Vereeniging ontvangen het orgaan gratis.

De contributie bedraagt voor verspreide leden f 2.— per jaar minimum (buitenland minimum f 2.50). Gezinsleden (ontvangen geen orgaan) betalen minimum f 1.— per jaar. Afdeelingleden betalen de door hun afdeling vastgestelde minimum-contributie.

Men kan zich op het orgaan „Kerk en Vrede” abonneeren voor f 2.— per jaar (buitenland f 2.50). Losse nummers 5 cent. Verkrijgbaar aan de Kiosken.

„Kerk en Vrede-Steunfonds”

Girorekening „Administratie Kerk en Vrede” No. 149605, Ammerstol.

„Kerk en Vrede-Hulpfonds voor Dienstweigeraars”

Girorekening No. 202300, Ammerstol.

Advertentie-adres

Schermer's Drukkerij en Boekhandel, Bolsward. Advertentieprijsen worden op aanvraag verstrekt.

Uit den inhoud van dit nummer

	Bladz.
1914—1934	53
Niet vergeten (G. J. Heering)	54
Is redding nog mogelijk? (D. v. Embden)	54
Oogstmaand 1914 (teekening Louis Raemakers)	55
De weergekeerden (J. Jac. Thomson)	55
1 Augustus 1934 (A. J. Wartena)	56
1914 (Muus Jacobse)	57
Augustus 1914 (teekening A. Hahn)	57
De breuk met het geweld (W. Banning)	58
1914—1924—1934 (J. B. Th. Hugenholtz)	58
Vaste Mededeelingen	60
Van de Afdeelingen	60

Vaste mededeelingen.

a. Ons Steunfonds.

Vanaf 1 Juni tot 1 Juli 1934 ontvangen van: Mevr. H.-L. te A. f 2,—; Mej. J. F. v. d. V. te A. f 2,—; A. M.-de J. C. te W. f 3,—; afd. H. van „K. en V.” f 10,—; Mej. T. M. te L. f 3,—; Mej. M. B. te d. H. f 1,—; I. v. d. P. te L. f 0,57; Mevr. Wed. A. H. W. B.-H. v. K. te G. f 2,50; in totaal met de vorige opgave (f 2604,25^{1/2}), aanwezig f 2628,32^{1/2}.

b. „Kerk en Vrede-Hulpfonds voor Dienstweigeraars”.

Vanaf 1 Juni tot 1 Juli 1934 ontvangen van: Mej. D. G. T. te B. (mnd. bijdr.) f 1,—; G. B. te G. (mnd. bijdr.) f 1,—; Mevr. M. H. G.-S. te R. (mnd. bijdr.) f 1,—; afd. K. en V. te H. f 25,—; collecte ledenverg. afd. K. en V. te H. f 9,85; afd. K. en V. te H. f 10,—; C. K. te B. (mnd. bijdr.) f 1,—; J. C. v. D. te H. (mnd. bijdr.) f 0,50.

Uitgekeerd werd f 125,—; onkosten f 0,05.

In totaal per 1 Juli nog aanwezig f 286,25.

N.B. Het giro-nummer voor dit fonds alleen is is 202300.